

radio.doc

Slovenija 1995

produkcija TV Slovenija, umetniški program **režija** Miran Zupanič **scenarij** Miran Zupanič
fotografija Karpo Godina **glasba** Urban Koder **montaža** Stanko Kostanjevec **scenografija**
Dušan Milavec **kostumografija** Zvonka Makuc **igrajo** Nataša Matjašec, Lojze Rozman,
Andrej Kurent, Vlado Novak, Miranda Caharija, Danilo Benedičič, Marjan Bačko, Demeter
Bitenc, Teja Glažar, Peter Trnovšek, Ana Veble, Jože Babič

Najprej, za uvod, vsem bolj ali manj znane, toda potrebne generalije. **Radio.doc** je drugi film celovečerne dolžine, ki ga je Miran Zupanič po desetih dokumentarcih posnel za domačo televizijo. Prvi veliki met, v dvojcu s scenaristom Miho Mazzinijem, **Operacija Cartier**, je bil doma uspešen, kot že dolgo ne kakšna izvirna televizijska drama, za povrh pa si je film prislužil še odmevno televizijsko nagrado na tujem. Tokrat se je Zupanič, navdahnjen z dogodki iz naše polpretekle zgodovine, preizkusil tudi kot scenarist. Osnovo za zgodbo o novinarki, ki raziskuje sumljivo, politično inscenirano in prikriti smrt svojega očeta na začetku sedemdesetih let, je našel kar na rodnem Ptujju, v razvpitem primeru skrivnostne smrti nekdanjega radijskega direktorja Plohla. In zdaj k bistvu. Od tu naprej gre Zupaničeva zgodba v smeri prepoznavne mešanice žanrskih matric novinarske detektivke, družbeno kritične kriminalke in celo melodrame. To narativno okostje, ki se nesramežljivo spogleduje z ameriškim vzorom tovrstnih zgodb, je "napolnjeno" z domačo, prepoznavno snovjo iz svinčenih let. Partijska molčečnost, karizem, poslušnost, vpliv tujih služb, izdajanje, zatajitev idealov, likvidacije, uničevanje arhivov, politične insinuacije kot dokončne obsodbe, vsi vzorci so na kupu, prepoznavni kot uveljavljeni klišeji, katerih namen je dovolj jasno identificirati zgodovinski čas. In tu se mlada začetnica Vesna kot prototip raziskovalne novinarke loti preiskave takorekoč na lastno pest. Samo roko mora stegniti – okoli nje so nanizani takorekoč vsi predstavniki nekdanje politične garniture na lokalnem nivoju, ergo – potencialni krivci. Vsi so živi in dobro jim gre – znana transformacija iz ideoloških kimavcev v novodobne podjetnike. Tako moški. Kar se žensk tiče, gre pot sprememb samo od sfrustriranih zakonskih žena v še bolj sfrustrirane vdove in od prešuštnic v sesute pijanke. Tako so jo odnesle ženske v enoumju in tudi v novi demokraciji se Vesni ne bo bolje godilo. Ko končno zve, da je prav njen biološki oče morilec njenega domnevno pravega očeta, žrtve političnega umora (iz katerega bi morda skovala moralno-politični kapital, kdo ve?), se proda prvemu podjetniku kot PR, ne glede na to, da ve, da ima tip umazane tace. Žalostno, žalostno. In še o obliki. Narativni okvir, torej slovenska novodobna stvarnost, zapacana z usedlinami preteklosti, z okostnjaki pod preprogami in duhovi v omarah, deluje zgolj kot ozadje, razpadati pa začne v hipu, ko zaradi Vesninega prizadevanja razveseljeni gledalec zasluži v njem "rašomonske" elemente več resnic, ki bi spletile dramaturško utemeljeno zgodbo. Toda zaman! Klišeizirani prototipi komunističnih funkcionarjev ne zmorejo psihološkega preseka, ki bi pojasnil glavna gibalna dogodkov. Tako vse ostane na verbalni površini, v formuli "partijske discipline", ničesar pa ni v predalčkih človeške psihologije. Enako velja za glavno protagonistko, ki svoje raziskovanje začne in konča brez pravega psihološkega motiva. Vesna je

kot človek prazna, kot "profesionalka" pa teatralno napadalna, celo afektirana in vzvišena, zato ji dramatično umanjka eden od odločilnih motivov za njeno filmsko vsečnost in prepričljivost, to je gledalčeva identifikacija. Zupaničeva zgodba tako odpira preveč in razpira premalo. Detektivski suspenz je medel, čeprav se v filmu ves čas nekaj dogaja. **Radio.doc** je sicer brez posebnega napora gledljiv, to pa je tudi vse. Ironično je, da je film daleč najbolj prepričljiv v kratki ruralni epizodi, umeščeni nekam v slovenskogoriške rovtve, ki z zgodbo nima nobene razvidne povezave. In za konec: **Radio.doc** si je s prenosom na filmski trak utrl filmska pota, celo na festivale v tujini, kjer nas je, rada verjamem, povsem dostojno zastopal. In res Zupaničevemu izdelku na formalni ravni ni kaj dosti očitati: nima praznega teka, celo obvezni slovenski artificialnosti se je nekako izognil, družbeno-kritično pretencioznost pa je dovolj spretno prikrila žanrska matrica. Za mali ekran je to morda dovolj, toda odsotnost prepričljivosti, ki **Radio.doc** v resnici najbolj manjka, zazija na filmskem platnu proti gledalcu kot emocionalna praznina, ki je ne more (ne sme?) spregledati.

Živa Emeršič-Mali

Nataša Matjašec

